

DOI:

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ РОБОТИ З
ФОРТЕПІАННИМ АНСАМБЛЕМ У КОНТЕКСТІ ЗАСТОСУВАННЯ
СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Синявська Т.В., викладачка-методистка

Вінницька дитяча музична школа №2

Анотація. У статті розглянуто провідні напрями роботи з фортепіанними ансамблями у процесі музичного навчання учнів мистецьких навчальних закладів. Акцент зроблено на використанні інноваційних художньо-педагогічних технологій, що сприяють формуванню художнього мислення, розвитку слухового контролю, ансамблевої взаємодії та творчої ініціативи. Подано практичні приклади організації роботи, що забезпечують інтеграцію художньої, технічної та емоційно-вольової складових навчального процесу.

Ключові слова: ансамблеве музикування, інноваційні методики, фортепіанний ансамбль, рольова гра, творча фантазія, крос-жанрова імпровізація, мультимедійні проєкти, музичні експерименти, сучасні цифрові технології.

Abstract. The article examines the main directions of working with piano ensembles in the process of musical education of students in art institutions. Emphasis is placed on the use of innovative artistic and pedagogical technologies that contribute to the formation of artistic thinking, the development of auditory control, ensemble interaction, and creative initiative. Practical examples of organizational approaches are presented, ensuring the integration of artistic, technical, and emotional-volitional components of the educational process.

Keywords: ensemble performance, innovative methodologies, piano ensemble, role-playing, creative imagination, cross-genre improvisation, multimedia projects, musical experiments, modern digital technologies.

Слово «ансамбль» походить від французького ensemble – «разом». Ансамблеве музикування є однією з найефективніших форм навчання, що відповідає сучасним педагогічним вимогам. Воно розвиває в учнів музичний слух, чуття ритму, увагу, творче мислення та вміння працювати в команді.

Гра в ансамблі формує у виконавців почуття партнера, відповідальність, самоконтроль і здатність узгоджувати свої дії задля спільного художнього результату. Учні навчаються не лише добре знати свою партію, а й чути партнера, дотримуватися єдиного темпу, характеру й динамічного балансу, зберігаючи цілісність твору.

Ансамблеве виконання має важливе виховне значення: воно прищеплює колективність, взаємоповагу, підтримує емоційний контакт між учнями та педагогом. Використання сучасних технологій і фонограм робить уроки цікавими, дозволяє дітям відчувати себе солістами у супроводі оркестру, стимулює до творчості, створення власних аранжувань і композицій.

Заняття в ансамблі сприяють розвитку професійних навичок і підготовці учнів до концертної діяльності. У процесі роботи формуються такі якості, як: уміння слухати загальне звучання, акомпанувати, виразно виконувати свою партію, грамотно передавати образ твору.

Завдання викладача – навчити учня мислити творчо, розвивати ініціативу, здатність до самовираження та самовдосконалення. Кожен учасник ансамблю має бути впевненим у собі та партнері, володіти сценічною зібраністю й стійкістю до стресу.

Ансамблеве музикування – це не лише форма навчання, а й потужний засіб художнього, інтелектуального та емоційного розвитку учнів, що відкриває широкі можливості для їхньої самореалізації у творчості. Кожен з учасників ансамблю повинен бути впевнений у собі та партнері, бути стресостійким і бути психологічно готовим до публічного виступу.

Основою навчання ансамблевої гри є особистісно-орієнтований підхід, який враховує індивідуальні особливості кожного учня. Важливо створювати атмосферу радості, гри та творчого спілкування, щоб навчання перетворювалося на процес самовираження, а не лише засвоєння техніки. Завдання викладача – розвивати самостійність, ініціативу та творчість учнів у колективній роботі.

Сучасна мистецька освіта орієнтована на розвиток творчої особистості дитини, здатної до колективної взаємодії та художнього самовираження. Робота з ансамблями – один із найефективніших напрямів формування в учнів умінь слухати, реагувати, мислити художньо й діяти узгоджено. У цьому контексті важливим завданням викладача є впровадження інноваційних методів, які активізують інтелектуально-емоційний потенціал учнів і стимулюють їхню творчу активність.

Для створення яскравого музичного образу педагогу важливо навчити учнів «малювати» музику засобами виразності: мелодією, гармонією, ритмом, темпом і динамікою, використовуючи сучасні технології: смарт-

телевізор, смартфон, застосунок Loud Metronome, колонку, флеш-накопичувач, відеосупровід, фонограми та Інтернет.

Одним із перспективних напрямів роботи з ансамблем є принцип спільної творчої фантазії, який ґрунтується на залученні учнів до колективного художнього пошуку. Такий підхід активізує емоційно-образне мислення, формує індивідуально-творче ставлення до музики та сприяє більш глибокому розумінню музичного тексту.

Прикладом реалізації даного принципу є створення учнями спільно з викладачем коротких віршів або ритмізованих текстів, що асоціативно пов'язані з музичним матеріалом. Така діяльність допомагає подолати технічні труднощі, стимулює запам'ятовування складних фраз, формує ритмічне чуття й творчу уяву. Залучення поетичного слова до музичного аналізу активізує інтонаційно-емоційне сприйняття та розширює сферу художніх асоціацій в учнів.

Іншим ефективним напрямом є використання рольових ігор, що передбачають тимчасову зміну функцій між учасниками ансамблю: соліст, акомпаніатор, диригент. Цей метод сприяє розвитку здатності слухати партнера, координувати дії, швидко реагувати на зміни динаміки, темпу й артикуляції.

Практична реалізація полягає в тому, що під час виконання п'єси учні по черзі змінюють ролі, відчуючи себе у різних позиціях музичного процесу. Це дозволяє розвивати вміння слухати партнера, координувати дії, швидко реагувати на зміни динаміки й темпу, глибше усвідомити структуру твору, взаємозалежність партій, формує музичне мислення колективного типу. Рольова взаємодія в ансамблі створює умови для розвитку комунікативної компетентності, сценічної культури та творчої відповідальності кожного учасника.

Новим напрямом у роботі з фортепіанними ансамблями є використання мультимедійних технологій, що поєднують гру ансамблю з відеорядом, світловими ефектами або графічними елементами. Виконання музичного твору у супроводі відео чи світлових акцентів допомагає учням глибше усвідомити художній зміст, формує сценічну виразність, розвиває естетичний смак і здатність до міжвидової художньої комунікації. Учні навчаються використовувати сучасне обладнання й мислити образно.

Ефективним методом самовдосконалення є відеофіксація репетицій і концертних виступів. Перегляд записів разом з викладачем дає змогу об'єктивно оцінити власну гру, допомагає побачити свої помилки, оцінити прогрес і визначити шляхи вдосконалення. Такий підхід виховує в учнів самокритичність, об'єктивність і відповідальність.

Сучасна ансамблева практика неможлива без інтеграції цифрових технологій у навчальний процес. Використання музичних програм і застосунків, зокрема: *Loud Metronome*, *EarMaster*, *Smart Piano* допомагає учням удосконалювати чуття ритму, точність інтонації та синхронність виконання.

Завдяки можливості змінювати темп, ритмічну структуру чи метричні акценти такі засоби формують технологічну компетентність і сприяють розвитку внутрішнього пульсу ансамблю.

Важливим елементом інноваційної ансамблевої діяльності є крос-жанрова імпровізація, що передбачає поєднання різних музичних стилів – класики, джазу, року, поп-музики тощо. Так створення варіацій або імпровізацій на відомі теми підвищує інтерес до занять, розширює музичний світогляд учнів і формує їхню творчу гнучкість. Такий підхід виховує відкритість до нових ідей і розуміння сучасних музичних тенденцій.

Одним із малодосліджених, але перспективних напрямів є експериментування з акустичним простором. Зміна умов звучання (виконання в різних залах, класах, відкритих просторах) допомагає учням усвідомити вплив акустики на якість звуку, баланс і динаміку колективного звучання. Це не лише збагачує слуховий досвід учнів, а й формує професійне чуття ансамблевого простору, необхідне для сценічної діяльності.

Отже, ансамблеве музикування – це колективне виконання музичного твору кількома виконавцями, яке потребує узгодженості, взаєморозуміння та спеціальних навичок спільної гри: відчуття партнера, уміння слухати, координувати рухи й емоційно взаємодіяти. Професійне формування цих якостей – головне завдання викладача. Успішна робота базується на раціональній методиці, продуманому доборі репертуару, правильній організації репетиційного процесу та ефективному педагогічному керівництві.

Ансамблеве виконання є невід'ємною складовою музичної освіти вже на початкових етапах навчання. Воно збагачує навчальний процес, формує в учнів музичний смак, сприяє розвитку колективного мислення, творчої ініціативи та сценічної впевненості. Застосування інноваційних методів робить заняття більш цікавими, активізує пізнавальну діяльність, підвищує мотивацію учнів і формує в них навички сучасного музиканта – відкритого, креативного й гнучкого.

Ансамблеве музикування – це не лише спільна гра, а творчий шлях розвитку особистості. Успіх у колективному виконанні формує відчуття досягнення, стимулює прагнення до нових вершин і зміцнює віру учнів у власні сили. Коли дитина відчуває радість від спільного музикування, вона не просто навчається – вона росте як творча, чутлива й натхненна особистість, здатна гармонійно взаємодіяти з людьми й світом мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Гураль І. Ю. Музично виконавський розвиток учнів старших класів у процесі роботи над фортепіанним ансамблем: відкритий урок URL: <https://naurok.com.ua/muzichno-vikonavskiy-rozvitok-uchniv-starshih-klasivu-procesi-roboti-nad-fortepiannim-ansamblem-352951.html> (дата звернення: 02.01.2025).
2. Методика творчого розвитку учнів в класі фортепіанного ансамблю в мистецьких школах: методичні рекомендації для початкової мистецької освіти / уклад. І. В. Любенко, Л. І. Любенко. Київ, 2019. 13 с.
3. Польська І.І. Ансамблева культура Харкова останньої чверті ХХ сторіччя (фортепіанні ансамблі). *Культура України: Зб. наук. праць* / Відп. ред. М.В. Дяченко; Харків. держ. акад. культури. Вип.10. Мистецтвознавство. Філософія. Харків: ХДАК, 2002. С. 129-137.
4. Ткаченко Т.В., Шумська О.О. Підготовка студентів-ансамблістів до концертного виступу. *Вісник Університету імені Альфреда*. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.. 2020. № 1(19). С. 308-311.
5. Ferguson H. Keyboard duets: from the 16 to the 20 centure: for one and two pianos. New York: Oxford Univ Pr., 1996. 103 p.
6. Lubin E. The piano duet. A guide for Pianist. New York: Da Capo, 1976.221 p.